

Страсбург, 10 Листопада 2016

КОНСУЛЬТАТИВНА РАДА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУДДІВ (КРЕС)

ВИСНОВОК № 19 (2016)

РОЛЬ ГОЛІВ СУДІВ

I. Вступ

1. Відповідно до повноважень, покладених Комітетом Міністрів Ради Європи на Консультативну раду європейських суддів (КРЕС), вирішено підготувати Висновок про роль голів судів, звернувши особливу увагу на сфери, що мають відношення до незалежності, якості та ефективності правосуддя
2. Мета цього Висновку полягає у вивченні проблем та питань, пов'язаних з роллю голів судів, враховуючи гостру необхідність в забезпеченні більш ефективного функціонування незалежної судової системи і підвищенні якості правосуддя.
3. Висновок було підготовлено на основі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція з прав людини), Великої хартії суддів КРЕС (2010) та попередніх Висновків КРЕС: № 1 (2001) про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів, № 2 (2001) про фінансування та управління судами, № 10 (2007) щодо судової ради на службі суспільства, № 12 (2009) про відносини між суддями і прокурорами в демократичному суспільстві, № 16 (2013) про відносини між суддями та адвокатами, № 17 (2014 року) про оцінювання роботи судів, якості правосуддя та повагу до незалежної судової влади, і № 18 (2015) Позиція судової влади та її відносини з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії, а також відповідних документів Ради Європи, зокрема Європейської хартії Про статут для суддів (1998) і Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету міністрів щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (далі – Рекомендація CM/Rec (2010) 12). Даний Висновок також враховує План дій Комітету міністрів Ради Європи щодо посилення незалежності та неупередженості судової влади (CM(2016)36final); Доповідь 2013-2014 Європейської мережі Рад судової влади (ENCJ): Мінімальні

стандарти судової влади IV - Розподіл справ (далі – Доповідь EN CJ) та Основні принципи ООН щодо незалежності судових органів (1985) і Київські Рекомендації щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії (2010) - Адміністрування судочинства, добір та відповідальність суддів.

4. Цей висновок враховує відповіді членів КРЕС на анкету про роль голів судів¹, а також попередній проект висновку, підготовлений експертом за призначенням КРЕС, паном Марко Фабрі (Італія), а також узагальнення відповідей на зазначену анкету.
5. Різні правила, структури та організація судових систем держав-членів Ради впливають на роль голів судів. Ця роль в значній мірі залежить від системи управління кожною національною судовою системою так само, як і від правових, соціальних, політичних традицій та практики, яка переважає в системі правосуддя.

II. Роль і завдання голів судів

6. Роллю голів судів є:

- представляти суд та колег-суддів;
- забезпечувати ефективне функціонування суду і тим самим підвищувати якість служіння суспільству;
- виконувати суддівські функції.

Здійснюючи свої повноваження, голови судів захищають незалежність і неупередженість суду взагалі та кожного судді.

A. Представництво інтересів суду та суддів

7. Голови судів грають ключову роль, представляючи суд. Згідно з інформацією, наданою членами КРЕС, виходячи з ситуації в державах-членах Ради, вага цієї конкретної ролі зростає. За допомогою цього процесу голови судів вносять свій вклад в розвиток всієї судової системи, а також забезпечують відправлення незалежного правосуддя високої якості окремими судами.

В цілому, голови судів можуть відігравати певну роль у підтримці та розвитку відносин з іншими державними органами та установами, наприклад:

- Радою суддів або аналогічним органом, де такі існують;
- Іншими судами;
- Прокуратурою²;
- Адвокатами³;
- Міністерством юстиції;
- ЗМІ;
- Суспільством.

¹38 членів КРЕС надали відповіді на анкету.

²Див. Висновок КРЕС № 12 (2009), Бордоська Декларація, п. 3

³ Див. Висновок КРЕС № 16 (2013), п. 10

Головним обов'язком голів судів має залишатися обов'язок в усі часи виступати в якості гарантів незалежності та неупередженості суддів та судів в цілому.

8. Голови судів є суддями та, як наслідок, частиною судової системи. Рівень, інтенсивність та обсяг участі голів судів в роботі всіх органів судової автономії і самоврядування, таких як судові ради, з'їзд суддів, загальні збори суддів, професійні організації суддів, залежать від національної правової системи. Важливо, щоб голови судів, маючи різносторонній досвід, робили внесок в роботу таких органів. Проте, слід уникати концентрації функцій і повноважень в руках лише обмеженого кола осіб.
9. Завдяки співпраці і взаємодії з іншими судами, голови судів можуть ділитися досвідом і визначати найкращий метод судового адміністрування та надання судових послуг користувачам . Бажаним є існування такої співпраці на міжнародному рівні, а також використання всіх наявних засобів комунікації.
10. Освітня та професійна підготовка суддів дуже часто організовується і управляється центральними судовими установами, і як наслідок, голови судів мають обмежені функції в цій сфері. Голови мають давати рекомендації суддівським навчальним закладам щодо потреб в конкретних навчальних курсах. Вони повинні використовувати свій специфічний досвід і обізнаність з освітніх програм з питань підготовки та розвитку. Крім того, голови судів грають важливу роль в заохоченні суддів до участі у відповідних навчальних курсах, а також створюють умови для цього. Це так само відноситься і до освіти та професійної підготовки апарату суду.
11. Відносини голів суду з іншими органами державної влади повинні ґрунтуватися на фундаментальному принципі рівності та поділу державної влади. У деяких країнах виконавча влада чинить, через міністерства юстиції, значний тиск на управління судами через директорів судів та судові інспекції. КРЕС вважає, що слід уникати присутності посадових осіб виконавчої влади в межах організації органів суду та трибуналів. Така присутність може привести до втручання в функції суду, що ставить під загрозу незалежність судової системи⁴. У будь-якому разі, голови судів відіграють важливу роль в питанні запобігання можливо втручання в діяльність судів з боку виконавчої влади.
12. У своїх відносинах зі ЗМІ, голови судів повинні мати на увазі, що інтерес суспільства вимагає від засобів масової інформації забезпечувати громадськість необхідною інформацією щодо функціонування системи правосуддя. Проте, така інформація повинна надаватися з урахуванням принципу презумпції невинуватості, права на справедливий суд і права на повагу до приватного та сімейного життя всіх осіб, які беруть участь у справі⁵, так само як і збереження таємниці нарадчої кімнати.

В. Відносини всередині суду: незалежність суддів

13. Існує декілька принципів, які мають важливе значення у відносинах між головами судів та іншими суддями, а також для роботи голови суду в цьому контексті. Внутрішня незалежність судової системи вимагає, щоб окремі судді були вільні від

⁴Див. Висновок КРЕС № 18 (2015), пп. 48 та 49

⁵Див. Висновок КРЕС № 12 (2009), Бордоська Декларація, п. 11; див. Висновок КРЕС № 7 (2005) про правосуддя та суспільство

вказівок або тиску з боку голови суду при розгляді справ⁶. Голови судів, які діють як вартові судової незалежності, неупередженості та ефективності, самі повинні поважати внутрішню незалежність суддів у їхніх судах⁷.

14. Суттєве значення для голів судів має керування судом в суворій відповідності до основоположних принципів судової влади. Взагалі, від тих, хто призначається на посаду голови суду, вимагається мати суттєвий досвід у розгляді справ.
15. КРЕС вважає дуже важливим, щоб голови судів, після свого призначення, продовжували здійснювати повноваження судді. Продовження практики є важливим не тільки задля того, щоб голови судів не втрачали свій професіоналізм та підтримували контакт з іншими суддями відповідно принципу «перший серед рівних», але й для того, щоб вони краще виконували свою організаційну роль шляхом безпосереднього розуміння питань, що впливають з щоденної практики. Робоче навантаження голів судів може бути зменшене, з урахуванням їх управлінських завдань.
16. Стійке та послідовне прецедентне право є важливою складовою частиною правової визначеності. Голови судів мають певні повноваження в забезпеченні якості, узгодженості та послідовності судових рішень. Це завдання може бути виконано тільки якщо голови судів сприятимуть постійному тлумаченню та посиленню на прецедентне право судом, дотриманню постанов вищих судів, Верховного суду та міжнародних судових органів (наприклад, шляхом сприяння освіті та підготовці кадрів, включаючи семінари, наради, забезпечення доступу до відповідних баз даних, а також забезпечення діалогу та обміну інформацією між різними інстанціями і т.д.). КРЕС підкреслює, що виконуючи ці завдання, голови судів повинні поважати принцип незалежності правосуддя.
17. Голови судів також повинні мати можливість стежити за тривалістю судового розгляду. Це питання є тісно пов'язано з положенням статті 6 Конвенції з прав людини щодо розумної тривалості розгляду судової справи та відповідними вимогами до національних законодавств. Моніторинг тривалості розгляду та дії, до яких матимуть вдатися голови судів задля прискорення прийняття рішень у справах, повинні бути збалансованими з огляду на суддівську неупередженість, незалежність та конфіденційність судового розгляду⁸.

⁶Див. рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ): рішення Великої палати *Baka v. Hungary* № 20261/12, 23 червня 2016, п. 4 окремої думки судді Л. Сіцільяноса; *Parlov-Tkalcic v. Croatia* проти Хорватії №24810/06, 22 грудня 2009, п. 86; *Agrokompiex v Ukraine* №23465/03, 6 жовтня 2011, п. 137; *Moiseyev v. Russia* № 62936/00, 9 жовтня 2008, п. 182. “Відсутність достатніх гарантій, що забезпечують незалежність суддів в судовій гілці влади, і особливо відносно своїх начальників в судовій ієрархії, приводить Суд до висновку, що сумніви заявника у незалежності та неупередженості суду, можна сказати, були об'єктивно виправдані”, див. вищезгадане *Baka v. Hungary*, п. 4 окремої думки судді Л. Сіцільяноса; вищезгадане *Parlov-Tkalcic v. Croatia*, п. 86; вищезгадане *Agrokompiex v Ukraine*, п. 137; вищезгадане *Moiseyev v. Russia*, п. 184; та *Daktaras v. Lithuania*, №42095/98, пп. 36 та 38, Конвенція з прав людини 2000-Х

⁷Суддя ЄСПЛ Л. Сіцільянос підняв питання, чи може бути тлумачено статтю 6 (1) Конвенції з прав людини таким чином, що вона визнає суб'єктивне право суддів на захист своєї особистої незалежності і повагу держави, на рівні з правами осіб, які беруть участь в судовому процесі, на розгляд їх справ неупередженим судом, див. ЄСПЛ: рішення Великої Палати *Baka v. Hungary* № 20261/12, 23 червня 2016, пп. 5-6 та 13-15 окремої думки судді Л. Сіцільянос

⁸При здійсненні цього обов'язку голови судів можуть використовувати інструменти і засоби, розроблені Європейською комісією з ефективності правосуддя (СЕРЕЈ), та Переглянуті директиви (керівні правила)

18. Голови судів мають бути прикладом та створювати клімат, в якому судді в процесі здійснення ними своїх функцій, в разі необхідності, зможуть звернутися до них за підтримкою та допомогою, в тому числі з питань етики та деонтології.
19. Суди переважно є колегіальними органами. КРЄС заохочує створення колегіального органу, що складається з суддів суду, який матиме консультативну роль і який повинен співпрацювати з головою суду і надавати поради з ключових питань⁹.
20. Судді можуть відчувати певну "дистанцію" між ними та головою суду. Важливо, щоб цю "дистанцію" було подолано. Цього може бути досягнуто, якщо голови матимуть тісний зв'язок зі здійсненням суддівських повноважень, та якщо судді зацікавлені і несуть певну відповідальність за функціонування суду в цілому та з управлінських питань, зокрема.
21. Справи повинні бути розподілені між суддями відповідно до об'єктивних, заздалегідь встановлених критеріїв. Вони не повинні бути вилучені з провадження конкретного судді без поважних причин. Рішення про вилучення судових справ має відбуватися лише на підставі попередньо визначених умов, за прозорою процедурою¹⁰. Дані принципи повинні бути дотримані там, де голови судів відіграють певну роль у розподілі справ між суддями суду.
22. Відповіді, надані учасниками КРЄС, показують, що голови виконують функцію зі збору даних та оцінки ефективності роботи суду в цілому. У деяких державах-членах однією з функцій голови суду є оцінка ефективності окремих суддів. Були висловлені деякі побоювання щодо доцільності такого аналізу. У деяких державах-членах це розглядається як потенційна загроза незалежності суддів. Там, де голови судів мають таке повноваження, необхідно вжити відповідних правових та прозорих заходів задля забезпечення неупередженості та об'єктивності такої перевірки¹¹.
23. Там, де голови судів грають певну роль в отриманні та реагуванні на скарги сторін щодо справ, які знаходяться на розгляді в суді, вони повинні дотримуватись принципу незалежності суддів при належній повазі до законних очікувань учасників процесу та суспільства в цілому¹².

С. Управлінська роль¹³

24. КРЄС визнає, що підхід до питання ролі управлінця голів судів в державах-членах варіюється¹⁴. Проте, існує загальна тенденція до розширення управлінських функцій голів судів. Це є результатом вимог кращого служіння суспільству та

Центру SATURN з управління судовим часом (СЕРЕJ (2014 року) 16), Перелік критеріїв оцінки управління судовим часом (СЕРЕJ (2005) 12REV) та інші.

⁹У деяких державах-учасниках, такі консультативні органи передбачені діючим законодавством. Див. огляд GRECO (Групи держав проти корупції) четвертого раунду оцінки, яка стосується попередження корупції серед парламентарів, суддів та прокурорів: GRECO підготувала рекомендації для багатьох держав-учасниць в напрямку створення механізму для забезпечення конфіденційного консультування з питань етики та питань недоторканості суддів в процесі виконання своїх обов'язків). http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/index_en.asp

¹⁰Див. План дій Ради Європи щодо зміцнення судової незалежності та неупередженості, Захід 2.1

¹¹Див. Висновок КРЄС № 17 (2014), висновок 11, див. також Висновок КРЄС № 10 (2007), п. 42 та 53

¹²Див. Висновок КРЄС № 10 (2007), пп. 42 та 64

¹³Див. Висновок КРЄС № 6 (2004), пп. 52-55

¹⁴Див. Висновок КРЄС № 18 (2015), п. 48

користувачам судових послуг та відображає загальну думку про те, що голови судів таким чином можуть сприяти покращенню роботи суду. У зв'язку з цим, КРЕС підкреслює, що різні варіанти з акцентом на управлінські функції можуть мати місце. Будь-яка управлінська модель повинна служити кращому відправленню правосуддя, а не бути самоціллю. У будь-якому випадку КРЕС вважає, що будь-який центральний орган, відповідальний за управління системою правосуддя, має виконувати лише ті завдання, які не можуть бути ефективно виконані на рівні судів.

25. Хоча судові системи розрізняються, управлінські функції повинні бути сформульовані і адаптовані до конкретного середовища судової влади, поважаючи її незалежність, а також незалежність і неупередженість суддів. Тому, як і у випадку відносин між головами судів та суддями, управлінські функції голів засновані на цих фундаментальних цінностях. Голови не повинні брати участь в будь-яких діях або діяльності, які можуть підірвати незалежність та неупередженість правосуддя¹⁵.
26. Відповіді членів КРЕС показують, що в деяких випадках голови судів мають чітко виражену стратегічну функцію планування. КРЕС дотримується тієї точки зору, що обов'язок голів судів з забезпечення справедливого і неупередженого правосуддя неминуче передбачає визначення цілей і розробку стратегій для вирішення різних проблем і питань, що впливають на судову систему.
27. Голови судів несуть відповідальність за управління роботою суду, в тому числі управління персоналом суду, матеріальними ресурсами та інфраструктурою. Вкрай важливим є те, щоб вони мали необхідні повноваження і ресурси, необхідні для ефективного виконання цього завдання.
28. Управління голів судів персоналом досить сильно відрізняється в різних державах-учасницях. Відповіді країн показують, що в деяких державах-учасницях, обсяг влади голів судів може бути дуже широким. Вони можуть мати повноваження стосовно відбору та найму, встановлення винагороди, переведення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, оцінки продуктивності та звільнення. В інших державах-членах повноваження голів вельми обмежені, і більшість керівних завдань виконуються зовнішнім органом або особою.
29. З відповідей, які були надані членами КРЕС, також вбачається, що голови судів мають функції щодо збереження та убезпечення інфраструктури суду. Якщо такі повноваження виконуються органами, що призначаються та підзвітні виконавчій владі, наприклад, Міністерству юстиції або центральному органу, на думку КРЕС, голови судів повинні бути залучені і повинні мати значний вплив на те, як надаються ці послуги.
30. Такі повноваження повинні здійснюватися в професійний і прозорий спосіб. Безперечною перевагою є розподіл відповідальності з "керівником суду" або "адміністративним директором", які можуть мати різний рівень повноважень в управлінні персоналом суду. В таких випадках ці посадові особи повинні призначатися і бути підзвітними головам судів.
31. Голови судів також повинні мати право утворювати організаційні підрозділи або відділи в суді, а також окремі посади з метою задоволення різних потреб в процесі

¹⁵Див. План дій Ради Європи щодо зміцнення судової незалежності та неупередженості (СМ(2016)36final), Захід 1.5 (перші два пункти).

діяльності суду. Якщо голови судів мають намір внести істотні зміни в організацію роботи суду, вони мають провести консультацію з суддями.

32. У деяких державах-членах, голови судів мають деякі функції щодо розподілу судового бюджету. Наприклад, вони аналізують ресурси, необхідні для розгляду справ у розумні строки, а потім починають переговори з центральними органами, що відповідають за розподіл відповідних бюджетних коштів. Це важливе питання - воно в значній мірі залежить від структури управління судовою системою, від рівня її автономії, а також від поділу повноважень у рамках системи. Критерії, що використовуються в процесі виділення фінансових та людських ресурсів в різних судах, є ключовим фактором для визначення ролі голів судів. Ця роль повинна бути значною, якщо не вирішальною. Це особливо важливо з точки зору існування, в деяких державах-членах, судових систем, в яких розподіл ресурсів є строго централізованим, і право голів судів приймати рішення з цього приводу є досить обмеженим.
33. Проте, голови повинні мати можливість управляти бюджетом свого суду. Ця влада передбачає, що голови судів несуть відповідальність. Для того щоб виконати це завдання, головам судів повинні надавати допомогу кваліфіковані фахівці з числа працівників апарату суду, які не є суддями.

III. Вибори / відбір, строк перебування на посаді, звільнення з посади

A. Кваліфікаційні вимоги до кандидата на посаду голови суду

34. Мінімальною умовою, необхідною для отримання посади голови суду, є кваліфікація та досвід які необхідні щоб стати суддею відповідного суду.
35. Крім того, вони повинні мати управлінські здібності та навички. КРЕС вже відзначав, щоколи на суддів покладається відповідальність за управління судами, вони повинні пройти відповідну підготовку і мати необхідну підтримку для виконання цього завдання¹⁶.
36. Таким чином, кваліфікація голів судів повинна бути відповідною до їх функцій і завдань, які їм доведеться виконувати. Більший обсяг функцій з адміністрування вимагає більшого вміння і навичок в управлінні.

B. Вибірчий орган / обрання голови суду

37. Способи, якимивідбираються, призначаються або обираються голови судів в державах-членах, розрізняються. Ці процедури залежать від існуючої системи судового адміністрування та ролі голів судів. У деяких системах голови судівпризначаються або підвищуються з числа суддів, в той час як в інших системах допускається призначення або вибори на посаду ззовні. У першому випадку до уваги беруться особисті якості кандидата, а також його або її суддівський досвід.
38. КРЕС вважає, що процедура призначення голів судів повинна проводитись тим же шляхом, що відбір і призначення суддів. Це включає в себе процедуру оцінювання кандидатів та органу, що має повноваження по відбору і/або призначення суддів,

¹⁶Див. Висновок КРЕС № 2 (2001), п. 13; див. також документ Європейської мережі суддівських тренінгових інституцій – «Тренування з лідерства», червень 2016

що має відповідати стандартам, вже встановленим в Рекомендації CM/Rec(2010)12 та попередніми Висновками КРЕС¹⁷.

У будь-якому випадку, система відбору і призначення голів судів, як правило, повинна включати в себе конкурентний відбір на основі відкритого конкурсу для кандидатів, які відповідають заздалегідь визначеним вимогам, встановленим законом.

39. КРЕС також вважає за потрібне підкреслити, щонезалежно від існуючих правил проведення та організацій, уповноважених на вирішення питання, який кандидат обійме посаду голови суду, процедура повинна бути організована таким чином, що найкращий кандидат обирається і/або призначається на посаду згідно з положеннями Рекомендації CM/Rec (2010)12¹⁸, або як це було зазначено у Висновку КРЕС № 1 (2001): «..органи держав-учасниць, відповідальні запризначення і підвищення суддів на посаді, повинні розробити, опублікувати й упровадити об'єктивні критерії для забезпечення того, щоб відбір і кар'єра суддів ґрунтувалися на здобутках з урахуванням кваліфікації, моральних якостей, професіоналізму й ефективності»¹⁹.

КРЕС вважає, що судді відповідного суду мають бути залучені до даного процесу. Форматом такого залучення може бути голосування суддів, результати якого можуть мати обов'язковий або консультативний характер.

40. У деяких державах-членах голови судів не відбираються та/або призначаються, а обираються своїми колегами – суддями відповідного суду. КРЕС вважає, що в такій системі також має превалювати врахування об'єктивних критеріїв досягнені компетентності обраного кандидата.

С. Оцінка роботи голів судів

41. Як правило, робота голів судів підлягає оцінці таким самим чином, як і робота звичайних суддів, за умови дотримання усіх необхідних гарантій²⁰.
42. Крім того, у зв'язку з особливою роллю голів судів, може мати місце оцінка загальної роботи, в тому числі і управлінських функцій, з метою вивчення можливих шляхів покращення, а також для навчання з власногосвіду. Така оцінка повинна відповідати завданням і обов'язкам голів.
43. Лише деякі держави-члени повідомляють про існування окремого оцінювання голів судів. Оцінка передбачає наявність об'єктивних показників. В цілому, оцінка суддів справді може бути проведена на основі низки кількісних і якісних критеріїв²¹. Проте, існує нерозповсюджена практика в державах-членах, коли справа доходить до оцінки управлінської ефективності голови суду. У державах-учасницях, де практикується складання плану роботи для суду, такий план може служити основою для оцінки управлінської діяльності.

¹⁷Див. Висновок КРЕС № 10 (2007), п. 51

¹⁸Див. Рекомендацію CM/Rec (2010)12, Частина VI, параграфи 44 та 45.

¹⁹Див. Висновок КРЕС № 1 (2001) про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів, п. 25 та 29.

²⁰Див. Висновок КРЕС № 17 (2014) про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади

²¹Див. Висновок КРЕС № 17 (2014), п. 13

D. Термін повноважень

44. В державах-членах є кілька різних варіантів стосовно терміну повноважень голови суду, які можуть варіюватися від двох до семи років, з можливістю переобрання один або кілька разів. У деяких країнах голови судоводного разу обрані/призначені на посаду, можуть займати її до виходу на пенсію. З одного боку, термін повноважень повинен бути досить тривалим для отримання достатнього досвіду та можливості у реалізації ідей з покращення надання судових послуг. З іншого боку, термін повноважень не повинен бути занадто довгим, оскільки це може призвести до встановлення певного режиму і може перешкоджати розвитку нових ідей. КРЕС рекомендує знайти, в залежності від конкретної інституціональної структури відповідної країни, адекватний баланс між цими двома концепціями. Крім того, слід враховувати, що кожне обрання або призначення голови передбачає певний вплив на виборчий орган або орган, який призначає голову у відповідному суді.
45. Гарантії незмінюваності на посаді судді в рівній мірі відносяться і до посади голови суду. КРЕС погоджується з тим, що "...гарантії збереження посади і умови перебування суддів на посаді є абсолютно необхідними елементами для підтримки незалежності судової системи, у відповідності до усіх міжнародно-правових норм, в тому числі стандартів Ради Європи²². Ці стандарти не містять жодних положень, які б дали привід припустити, що принцип незмінюваності суддів не повинен поширюватися на термін повноважень голів судів, незалежно від того, чи виконуються вони паралельно з суддівськими обов'язками адміністративними або управлінськими функціями"²³.
46. Ці стандарти не суперечать обмеженому терміну повноважень голови. Коли судді призначаються на посаду голови суду на певний період, вони повинні відпрацювати повний термін. Голова суду може бути звільнений з посади (наприклад, за наслідками дисциплінарного провадження), тільки у випадку забезпечення, як мінімум, тих самих гарантій, які застосовуються при розгляді питання про звільнення звичайного судді²⁴. Значні управлінські помилки чи неможливість здійснення повноважень голови суду можуть ініціювати процедуру відсторонення від посади. Будь-яке відсторонення голови суду до закінчення терміну його чи її перебування на посаді має відбуватися в рамках чітко визначених процедур та із дотриманням гарантій на підставі чітких та об'єктивних критеріїв.
47. Більше того, процедура дострокового звільнення повинна бути прозорою, з виключенням будь-якого ризику політичного впливу. Отже, слід уникати участі у цьому процесі органів виконавчої влади, наприклад, Міністерства юстиції. Крім того, дана процедура не повинна відрізнятися від тих, що застосовується відносно інших суддів.
48. Припинення повноважень голови суду, в результаті закінчення терміну перебування на посаді, або у разі дострокового звільнення, як правило, не має призводити до припинення його / її повноважень судді.

²²Див. зокрема Рекомендацію CM/Rec (2010)12, Частина VI, параграфи 49 та 50.

²³Див. рішення ЄСПЛ: рішення Великої палати Вака v. Hungary № 20261/12, 23 червня 2016, п. 17 спільної окремої думки суддів Пінто де Альбукерка (Pinto de Albuquerque) та Дедова (Dedov).

²⁴Див. Висновок КРЕС № 2 (2001), п. 10.

IV. Голови Верховних судів

49. Голови вищих судів мають різні функції та обов'язки, які є результатом певної ролі цих судів і їх особистої ролі, оскільки так чи інакше, вони є уособленням цілої судової системи, особливо в тих державах-членах, де існує один Верховний Суд. Разом з тим, КРЕС дотримується думки, що крім вищезазначених важливих функцій, Голова Верховного суду також є головою цього суду і у зв'язку з цим, всі завдання і принципи, закріплені в даному Висновку, як правило, застосовуються також і до голів Верховних судів.
50. Голови Верховних судів можуть також мати додаткові конкретні завдання, в залежності від місця, яке вони займають в рамках національної судової системи. Ці конкретні завдання відрізняються в країнах-членах і можуть включати в себе, наприклад, наступне:
- представництво національної судової системи;
 - надання висновків, які відображають думки суддів щодо стратегічних розробок і вдосконалення законодавства, що впливають на функціонування судової системи;
 - проведення консультації в процесі підготовки державного бюджету та розподілу ресурсів для судової влади²⁵;
 - підготовка щорічної доповіді перед Парламентом про стан справ у судовій системі²⁶.
51. У деяких державах-членах, голови вищих судів є членами Вищої ради правосуддя за посадою і в зазначеній якості вони централізовано беруть участь у вирішенні всіх питань, пов'язаних з адмініструванням судової влади, призначенням, просуванням по службі, переведенням і звільненням суддів, притягненням їх до дисциплінарної відповідальності, вирішенням різноманітних спірних ситуацій, і так далі.
52. З огляду на конкретні завдання голів вищих судів, КРЕС застерігає від ризику надмірного накопичення різних повноважень в межах цієї посади, які можуть мати негативний вплив на незалежність судової влади і впевненість громадськості у його неупередженості.
53. Майже у всіх державах-членах, процедури виборів / відбору голів Верховних судів сильно відрізняються від тих, які розроблені для інших голів судів. КРЕС підкреслює, що процес виборів / відбору голів Верховних судів повинен відповідати певним критеріям і передбачати гарантії підтримки основоположних принципів незалежності судової системи і неупередженості суддів. Процес виборів / відбору має бути визначений законом і ґрунтуватися на здобутках. Вони повинні офіційно виключати будь-яку можливість політичного впливу. Будь-який такий ризик може бути подолано шляхом прийняття моделі, згідно якої вибори голів здійснюватимуться судьями відповідного Верховного суду. КРЕС вбачає цінність в такій моделі.

²⁵Див. Висновок КРЕС № 2 (2001), п. 10.

²⁶Див. План дій Ради Європи щодо зміцнення судової незалежності та неупередженості (СМ(2016)36final), Захід 1.5 (третій пункт).

Процес виборів / відбору має бути визначений Конституцією і повинен виключати будь-яку можливість політичного контролю або впливу. КРЄС визнає, що одна можлива модель – це вибори голови суддями Верховного суду.

54. Правила, що стосуються терміну повноважень голів Верховних судів в державах-членах є досить різноманітними, від як мінімум двох років, з можливістю бути переобраним один раз, до невизначеного терміну аж до виходу на пенсію.
55. КРЄС не намагається вказати, який термін повноважень є переважним для голів Верховного суду, оскільки це залежить від національної правової системи і, відповідно, ролі і функцій голови. Проте, голови судуповинні мати достатньо часу для виконання своїх завдань незалежно і безсторонньо, вільно від будь-якого політичного чи іншого зовнішнього впливу.

V. Висновки та рекомендації

1. Роль голови суду полягає в представленні інтересів суду та колег-суддів; забезпеченні ефективного функціонування суду і тим самим підвищення якості служіння суспільству; та виконанні суддівських функцій (пункт 6). При виконанні своїх завдань, голови судів захищають незалежність і неупередженість суду та окремих суддів, і вони повинні в будь-який час виступати в якості гарантів даних цінностей та принципів (пункти 6 та 7).
2. Голови судів приймають участь в сприянні роботі органів судового самоврядування. Проте, слід уникати концентрації функцій і повноважень в руках лише обмеженого кола осіб (пункт 8).
3. У своїх відносинах зі ЗМІ, голови судів повинні мати на увазі інтерес суспільства до поінформованості, проте, також важливо, щоб така інформація надавалася з урахуванням принципу презумпції невинуватості, права на справедливий судовий розгляд і права на приватне та сімейне життя всіх осіб, які беруть участь у справі, так само як і збереження таємниці нарадчої кімнати (пункт 12). Голови судів, які діють як вартові судової незалежності, неупередженості та ефективності, самі повинні поважати внутрішню незалежність суддів в своїх судах (пункт 13).
4. Там, де голови судів виконують функцію зі збору даних та оцінки ефективності роботи суду та окремих суддів, необхідно вжити відповідних заходів задля забезпечення неупередженості та об'єктивності (пункт 22).
5. Будь-яка управлінська модель в судах повинна служити кращому здійсненню правосуддя, а не бути самоціллю (пункт 24). Голови судів в жодному разі не повинні брати участь в будь-яких діях або діяльності, які можуть підрвати незалежність та неупередженість правосуддя (пункт 25).
6. Роль голів судів в питанні розподілу бюджету суду повинна бути значною, якщо не вирішальною (пункт 32), і вони повинні мати повноваження управляти бюджетом свого суду (пункт 33).
7. Мінімальною умовою, необхідною для отримання посади голови суду, є кваліфікація та досвід кандидата, які необхідні для призначення на посаду судді відповідного суду. Таким чином, вимоги до кандидата на посаду голови суду повинні відповідати їх функціям і завданням, які їм доведеться виконувати (пункти 34 і 36).

8. КРЄС вважає, що процедура призначення голів судів повинна проводитись тим же шляхом, що відбір і призначення суддів, а також відповідати стандартам, встановленим Рекомендацією СМ/Rec(2010)12 та попередніми Висновками КРЄС (пункт 38). Судді відповідного суду мають бути залучені до процесу виборів, відбору та призначення голови суду. Це може прийняти форму обов'язкового або дорадчого голосування (пункт 39).
9. Взагалі, робота голів судів підлягає оцінці таким самим чином, як і робота звичайних суддів, за умови дотримання усіх необхідних гарантій (пункт 41).
10. Принцип незмінності суддів повинен поширюватися на термін повноважень голів судів, незалежно від того, чи виконують вони їх, паралельно до їх суддівських обов'язків, адміністративних або управлінських функцій (пункт 45). Звільнення голови суду до закінчення терміну його/її повноважень має бути, як мінімум, предметом тих самих гарантій, на підставі зрозумілих та об'єктивних критеріїв, як і звільнення звичайних суддів (пункт 46).
11. Припинення повноважень голови суду, в принципі не має призводити до припинення його / її повноважень судді (пункт 48).
12. Голова Верховного Суду є також головою свого відповідного суду і, у цьому відношенні, усі завдання та принципи, закріплені в даному Висновку, як правило, застосовуються також і до голів Верховних судів (пункт 49).
13. Процес виборів / відбору голів Верховних судів має бути визначений законом та ґрунтуватися на врахуванні особистих досягнень кандидата, і повинен виключати будь-яку можливість політичного впливу (пункт 53).